

ЮРИДИЧНА КОНСТРУКЦІЯ УЗУФРУКТУ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В. СКРИПНИК

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри галузевих юридичних наук
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)*

У вітчизняному цивільному законодавстві речове право традиційно зводилося лише до права власності. Прийняття Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) істотно змінило стереотипи на правову природу речових прав, проте окремі речові права і сьогодні залишаються мало дослідженими в науці. Розвиток України як незалежної держави неможливий без сучасного законодавства. Цивільний оборот постійно зумовлює виникнення якісно нових відносин між учасниками, регулювання яких не завжди належно закріплене у законодавстві. Як слушно зазначають вітчизняні вчені, категорія «обмежених речових прав сьогодні переросла свої первинні рамки» [1, 152].

Узуфрукт як інститут права на чужу річ сформувався ще у Стародавньому Римі приблизно у другу половину існування Республіки [2, 173–174] і з часом був рецептований у правових системах багатьох країн. Як зазначає італійський дослідник С. Чезаре, узуфрукт служив «виразом доброго ставлення поважних громадян до своїх родичів та друзів» [3, 198].

Інститут узуфрукту — затребуваний у різноманітних сферах правового регулювання, особливо у країнах, які

займають провідне становище у романо-германській сім'ї права.

Застосування приватноправових сервітутів у сучасному цивільному праві зумовлюється необхідністю забезпечення нормального спільного функціонування будь-якого господарства в умовах розширення його діяльності і загострення конкуренції.

Цивільно-правовим нормам, які регулюють права на чужі речі, в тому числі й особистим сервітутам, присвячували свою увагу як вітчизняні (М. Галянтич, О. Дзера, Є. Харитонов, С. Шимон, В. Нагнибіда, Г. Харченко, В. Цюра та ін.), так і іноземні вчені (Б. Антонов [4, 242], В. Батурич [5, 22], С. Громов [6, 188–231], Д. Лоренц [7, 55–58]).

Узуфрукт як інститут речового права вивчали і зарубіжні дослідники (Е. Елерс [8, 120], Е. Мейер [9, 418], Л. Роса Ф. [10, 319–359] та ін.).

Основна увага в цих працях приділяється теорії речових прав, поняттю суб'єктивного речового права і співвідношення речових та зобов'язальних правовідносин, проблемам захисту речових прав. Проте спеціальні дослідження, присвячені узуфрукту як різновиду речового права та проблемам його здійснення, у сучасних умовах

не проводилися. Це можна пояснити тим, що у чинному вітчизняному законодавстві (ст. 395 ЦК України) міститься вказівка на цілу низку речових прав як прав на чужу річ, тобто прав, які належать особам, що не є власниками майна, проте узуфрукт як речове право безпосередньо не згаданий.

Метою статті є порівняльно-правовий аналіз юридичної конструкції узуфрукту за законодавством зарубіжних країн, виявлення його основних елементів, специфіки та визначення перспектив використання у вітчизняному цивільному законодавстві.

У римському праві узуфрукт — право користування (*usus*) та вилучення плодів (*fructus*) — встановлювався на користь конкретної особи і не міг бути ні відчужений, ні переданий у спадщину, звідси виступав неодмінно як строковий: його тривалість у часі обмежувалася щонайменше життям вигодоотримувача [11, 415].

У стародавньому римському праві узуфрукт був суворо особистим правом, він не переходив до спадкоємців. Пізніше класичні юристи вже допускали можливість встановлення узуфрукту, аби щоб він переходив до спадкоємців [12, 307].

У Дигестах Юстиніана Павел визначав узуфрукт як право користуватися чужими речами і вилучати із них плоди зі збереженням у цілісності субстанції речі [13, 283]. Цельс акцентував увагу на тому, що узуфрукт — це право саме на тілесну річ (*ius in corpora*), зі зникненням якої він і сам знищується [13, 283].

Ця дефініція узуфрукту покладена в основу доктринального визначення у правових системах багатьох країн світу. Визначальними ознаками прав на чужі речі є обмежений характер впливу на річ та перебування речі у власності управомоченої особи [14, 165].

Французький учений Л. Морандьєр відповідно до функціонального призначення відносить узуфрукт, як і право власності, і сервітут, до основних речо-

вих прав, тобто таких, що здійснюють самостійну корисну функцію і виражають потребу людини в користуванні та споживанні речей для забезпечення свого існування [15, 58].

У статті 578 Цивільного кодексу Франції (далі — ЦКФ) надано визначення права особистого користування таким чином: «Узуфрукт — це право користуватися речами, які є власністю іншої особи, таким же чином, як це робить сам власник, але тільки із зобов'язанням зберігати їх істотні якості» [16].

У Німецькому цивільному уложенні (далі — НЦУ) узуфрукт визначається як право вилучати вигоду від користування річчю особою, на користь якої встановлене обтяження речі (§ 1030). Узуфрукт може бути встановлено і на рухомі речі (§ 1032), і на сукупність речей, у цьому випадку складається опис таких речей (§ 1032). На відміну від законодавства більшості європейських країн, у Німеччині узуфрукт може встановлюватися і на речі споживні (§ 1067) [17]. Це пов'язано із предметною рецепцією норм римського права німецьким правом.

Цивільне законодавство Італії не містить спеціального визначення речових прав, проте структура книги третьої Цивільного кодексу Італії (далі — ЦКІ) «Про власність» дозволяє зробити висновок, що об'єктами речових прав законодавець вважає, окрім права власності, суперфіцій, емфітевзис, право користування, право проживання, сервітут і узуфрукт [18].

Практично аналогічну позицію посідає і законодавець канадської провінції Квебеку, розрізняючи у ст. 1119 Цивільного кодексу чотири види прав користування чужими речами (узуфрукт, узус, сервітут, емфітевзис), водночас відносячи суперфіцій до різновиду права власності поряд із правом спільної власності [19].

У главі 10 «Право узуфрукту» третього розділу Закону Китайської

Народної Республіки «Про речові права» (далі – Закон КНР) [20] до узуфруктарних прав віднесено: право господарського підряду на землі; право використання землі під будівництво; право використання землі під житловий сектор; сервітут; право на розвідку й освоєння природних ресурсів; право використання морської території; інші обмежені права.

Об'єктом узуфрукту може бути і частина об'єкта нерухомості (абзац 3 ст. 745 Швейцарського Цивільного кодексу (далі – ШЦК)) [21].

У країнах континентальної системи права досить поширеним є узуфрукт на майновий комплекс або підприємство. Так, законодавство Франції (ст. 612 ЦКФ) та Швейцарії (ст. 745 ШЦК) допускає користування майновим комплексом як єдиним цілим. Принципово інший підхід у законодавця Німеччини. За § 1085 НЦУ узуфрукт на майно будь-якої особи може бути встановлений тільки таким чином, що користувач набуває узуфрукт на кожний предмет, який входить до складу майна [8].

За німецьким правом якості об'єкта узуфрукту виступають не тільки нерухомі речі, а й права (боргові вимоги, права на нематеріальні блага, тобто авторські права, патенти, довічна рента, узуфрукт) і торговельні підприємства.

Наприклад, об'єктом узуфрукту може бути колекція старих картин, повішених узуфруктуарієм у власному будинку для естетичного задоволення. Об'єктом узуфрукту можуть бути як малоцінні, так і дорогі речі. Втрата або знищення малоцінних речей не може завдати істотної шкоди інтересам власника (тому в цьому разі укладення договору оренди втрачає сенс).

Якщо ж як об'єкт узуфрукту виступають речі великої вартості (наприклад, підприємство або земельна ділянка), то у власника виникає вибір: якщо відносини власника й узуфруктуарія визначаються довірою (наприклад,

узуюфруктуарій є сином власника), то ніяких забезпечень та поручителів не потрібно. Отже, довірчий аспект між сторонами може значною мірою компенсувати такі важливі складові речі, як висока ринкова вартість і похідний від неї економічний інтерес; якщо ж власник має підстави не довіряти узуюфруктуарію, то він може вимагати надати поручителя. У цьому випадку соціальна цінність узуюфрукту проявляється лише в тому, що узуюфруктуарій не платить за користування дорогою річчю.

За законодавством Франції узуюфрукт може включати речі, якими неможливо користуватися без їх споживання (гроші, зерно, рідина тощо) і повернути такого ж роду. У зв'язку з цим закономірно виникає запитання: у чому відмінність узуюфрукту на споживні речі від договору позички, якщо узуюфрукт безоплатний, і від договору позики, якщо узуюфрукт оплатний? Оскільки набувач по закінченню строку узуюфрукту чи договору повинен повернути таку ж кількість речей такого ж роду? На нашу думку, критерієм розмежування повинен виступати юридичний факт, який став підставою набуття права на речі – виникнення зобов'язання чи набуття речового права.

Заслуговує на увагу конструкція узуюфрукту у цивільному законодавстві Японії, де до узуюфрукту прирівнюється право боржника на користування річчю, яка була передана для забезпечення виконання зобов'язання у власність кредитора, який надав позику для її придбання [22, 235].

У статті 85 книги 3 Цивільного кодексу Нідерландів передбачено можливість встановлення узуюфрукту на майбутнє [23].

Підставами набуття узуюфрукту є різні юридичні факти: договір (купівля-продаж, міна, дарування, шлюбний договір, спадковий договір); заповідальний відказ (легат); судові рішення.

За законодавством Німеччини узуфрукт на рухому річ може бути набутий і за давністю володіння (§ 1033 НЦУ).

Узуфрукт може виникнути і в силу закону. Такою найпоширенішою підставою є надання одному із подружжя, що пережило, права користування майном померлого із подружжя (ст. 757 ЦКФ), надання батькам узуфрукту на майно неповнолітніх дітей (статті 382–383 ЦКФ). Узуфрукт батьків на майно дитини припиняється по досягненню нею 16 років або при укладенні шлюбу. Водночас на батьків, які користуються майном дитини, покладаються обов'язки щодо її утримання, виховання «відповідно до її майнового стану» (ст. 385 ЦКФ).

Німецькі вчені відносять узуфрукт разом із сервітутами, успадковуваним правом забудови до такого виду речових прав, як право користування [24, 6].

Відповідно, такі обмеження допускаються лише у виключних випадках як власником, так і законодавцем.

Речові обмеження у певних межах не лише корисні, а й знецінюють речі. Як зазначав І. Покровський, істинною ціною, якою купується кожне подібне обмежене право на чужу річ, є спрощене, морально й економічно підірване право власності [25, 208]. Тому узуфруктуарій повинен поважати чуже право і виявляти необхідну дбайливість до чужих речей. Так, ч. 2 § 1036 НЦУ містить таке положення: «Здійснюючи своє право, користувач зобов'язаний зберегти господарське призначення речі і поводитися з нею відповідно до правил належного ведення господарства».

При встановленні узуфрукту важливе значення має вирішення питання щодо тягаря утримання майна, яке належить одній особі, а користь з якого вилучає інша. У більшості країн тягар утримання майна законодавець покладає на користувача, який своїм коштом зобов'язаний підтримувати річ у тому стані, в якому він її отримав.

З метою належного забезпечення інтересів власника при встановленні узуфрукту, і, відповідно, передачі майна в користування, у ст. 600 ЦКФ передбачено обов'язковість визначення стану майна, його опис й оцінка. Якщо опис майна обов'язковий, то зазначається, за чий рахунок він здійснюється. Стаття 1002 ЦКІ, ч. 6 ст. 3:205 ЦК Нідерландів такі витрати покладають на узуфруктуарія, проте інша сторона зобов'язана надавати необхідне сприяння в цьому.

В одному з перших цивільних кодексів у романо-германській правовій системі — Австрійському загальному цивільному кодексі 1811 р. (далі — Австрійський ЗЦК) [26] — опис майна і його оцінка при встановленні узуфрукту є не обов'язковою умовою, а факультативною (§ 518). Можливо, це пояснюється особливим, довірчим характером відносин, які виникають між власником та узуфруктуарієм. Якщо опис не складено, то вважається, що річ передана в користування у звичайному стані.

При встановленні узуфрукту може вимагатися гарантія, суть якої полягає в тому, що узуфруктуарій повинен представити поручителя, який гарантуватиме, що узуфруктуарій користуватиметься речами як «добрий хазяїн» і поверне їх в належному стані.

У деяких країнах на узуфруктуарія покладається обов'язок сповістити власника щодо необхідності провести капітальний ремонт, який вправі його виконати (§ 514 Австрійського ЗЦК, ст. 764 ШЦК). Якщо власник його не виконує, то, за загальним правилом, узуфруктуарій вправі його виконати і вимагати від власника відшкодування витрат (§ 515 Австрійського ЗЦК, ст. 1106 ЦКІ та ін.).

Володар узуфруктуарного права користується правом володіння, користування та/або отримання прибутку від майна, що перебуває у власності інших осіб. Власник майна не має права

втручатися у реалізацію прав володільцями узуфруктуарного права.

Цікава норма міститься у ст. 595 Цивільного кодексу Іспанії, яка передбачає, що володільць власності, користування якої належить іншій особі, без згоди узуфруктуарія може встановлювати на неї будь-які сервітути, які не заподіюють шкоди праву користувача [27]. Таким чином, на одну і ту ж річ власник може надати особисті сервітути декільком особам, дотримуючись головного правила: щоб задоволення інтересів таких осіб не суперечили один одному.

У цілому відносно обтяження узуфрукту узуфруктом у зарубіжному законодавстві існують дві принципові позиції. У Франції узуфрукт, якщо він входить у склад майна дитини, може бути обтяжений іншим узуфруктом, який встановлюється на користь його батьків (ст. 382 ЦКФ). У цивільному законодавстві Німеччини обтяження узуфрукту повторно узуфруктом виключається (§ 1059 b).

Особливі гарантії захисту публічних інтересів при використанні узуфрукту на природні ресурси містить ст. 120 Закону КНР, яка зобов'язує володільця узуфрукту не дотримуватися законодавства щодо охорони, засвоєння і раціонального використання природних ресурсів.

Узуфрукт припиняється при смерті фізичної особи чи припиненні юридичної особи, а також у випадку, якщо право обтяжене узуфруктом, не є правом на рухому річ (§ 1072 НЦУ). За загальним правилом, припинення узуфрукту відбувається по: закінченню строку узуфрукту; внаслідок поєднання в одній особі власника та узуфруктуарія; відмови узуфруктуарія; внаслідок відмови від свого права; якщо узуфруктуарій завдає шкоди майну чи допускає його пошкодження.

Підсумовуючи, варто зазначити про таке. Проведений науково-теоретичний аналіз такого речового права, як узуф-

рукт, його об'єктів, способів набуття, тривалості і підстав припинення, свідчить про поширеність цього цивільно-правового інституту як у законодавстві країн романо-германської, так і англо-американської систем права, а також окремих країн далекосхідної правової сім'ї (Японії, Китаю). Найважливішим правом узуфруктуарія є право користування річчю і вилучення з неї її корисних властивостей — плодів і доходів.

Конституція України проголошує непорушність права власності. Однак, як справедливо зазначає О. Дзера, можуть виникати ситуації, в яких необхідне виправдане з юридичної точки зору коригування права власності, обсягу повноважень власника тощо [28, 210]. Узуфрукт може встановлюватися за волею власника, у цьому випадку відносини між власником й узуфруктуарієм набувають фидуціарного (особливо довірчого) характеру, наприклад, у випадку встановлення узуфрукту у заповідальному відказі, за який, як правило, плата не передбачається.

Презумпція добросовісності передбачає добросовісність дій учасників, їх свідоме та відповідальне ставлення до власних вчинків, врахування інтересів інших суб'єктів, вимог розумності та справедливості при прийнятті рішень, укладенні угод [29, 9].

Якщо ж узуфрукт встановлено внаслідок прямих приписів закону чи за рішенням суду, на основі потреб захисту публічних інтересів чи приватних інтересів інших осіб, то взаємовідносини мають, як правило, оплатний характер.

Аналіз цивільного законодавства зарубіжних країн дозволяє зробити висновок, що у більшості країн континентальної Європи відносини, що виникають внаслідок здійснення узуфруктуарних прав, регулюються нормами речового права у випадках, коли зобов'язання виникає у власника, і нормами зобов'язального права, якщо зобов'язання виникають в узуфруктуарія.

У вітчизняній цивілістиці узуфрукт традиційно відносять до різновиду сервітутів. Ми вважаємо доцільним передбачити безпосередньо у цивільному законодавстві інститут узуфрукту, встановити підстави і порядок передачі майна, визначити права та обов'язки власника речі й узуфруктуарія, підстави припинення узуфрукту, що сприятиме ефективному використанню майнових ресурсів, у тому числі і природних, стабільності цивільного обороту, зміцненню родинних і сімейних зв'язків.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Харченко Г. Г. Речові права : моногр. — К., 2015. — 432 с.
2. Харитонов Е. О. Основы римского частного права : учеб. пособие. — Ростов н/Д, 1999. — 416 с.
3. Чезаре С. Курс римского частного права : учеб. — М., 2002.
4. Антонов Б. А. Формирование института узуфрукта в германском гражданском праве : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. — М., 2006. — 242 с.
5. Батурич В. А. Система ограниченных вещных прав в современном гражданском законодательстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. — Краснодар, 2009. — 22 с.
6. Громов С. А. Узуфрукт: юридическая конструкция и вещное право // Вещные права: постановка проблемы и ее решение : сб. ст. / рук. авт. кол. и отв. ред. М. А. Рожкова. — М., 2011. — С. 188–231.
7. Лоренц Д. В. Право личного пользования (узуфрукт): перспективы в России и опыт зарубежных стран // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Право. — 2013. — Т. 13. — № 2. — С. 55–58.
8. Thlers E. A. Nebbrauch. — 2 Aufl. — Freiburg i. Br.: Naufe, 1995.
9. Meyer E. H. W. Der Uebergabevertrag. — Köln, 1935. — XII.
10. La Rosa F. «Deducere» o «detrudere usum fructum» ed «excipere» o «recipere servitutem». — Milano, 1987.
11. Дождев Д. В. Римское частное право : учеб. / под ред. В. С. Несесеянца. — М., 1997. — 704 с.
12. Хвостов В. М. Система римского права : учеб. — М., 1996. — 522 с.
13. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. — М., 1997. — 608 с.
14. Нагнибіда В. І. Речові права на чуже майно: досвід правового регулювання зарубіжних країн : моногр. — К., 2009. — 182 с.
15. Морандьер Л. Ж. Гражданское право Франции. — М., 1958. — Т. 1. — 742 с.
16. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / пер. с фр. В. Захватаев / отв. ред. А. С. Довгерт. — Киев, 2006. — 1008 с.
17. Гражданское уложение Германии = Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz; Ввод. закон к Гражд. Уложению / пер. с нем. ; науч. ред. А. Л. Маковский и др. — М., 2004. — 816 с.
18. Il Codice Civile Italiano [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.jus.unin.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/home.html.
19. Гражданский кодекс Квебека = Code civil du Québec / науч. ред. и авт. предисл.: О. М. Козырь, А. А. Маковская ; авт. введ.: Джон Е. К. Брайерли. — М., 1999. — 470 с.
20. Про речові права : Закон Китайської Народної Республіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://chinalawinfo.ru/civil_law/law_real_right/law_real_right_p3ch10.
21. Swiss Civil Code of 10 December 1907 (Status as of 1 July 2014) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/201407010000/210.pdf>.
22. Вагацума С., Ариидзума Т. Гражданское право Японии : в 2 кн. — М., 1983. — Кн. 1. — 351 с.
23. Warendorf H., Thomas R., Curry-Summer I. The civil code of the Netherlands // Year of Publication. — 2009. — XXIII.
24. Wieling H. J. Sachenrecht. — 4. Aufl. — Berlin ; Heidelberg ; New York ; Barcelona ; Hongkong ; London ; Mailand ; Paris ; Singapur ; Tokio : Springer, 2001. — XXVIII.
25. Покровский В. И. Проблема прав на чужие вещи // Основные проблемы гражданского права. — М., 1998. — С. 207–222.
26. Всеобщий гражданский кодекс Австрии (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für Österreich). — М., 2011. — 272 с.
27. Spain Civil Code (approved by Royal Decree of July 24, 1889) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=221319.
28. Дзера О. В. Становлення інституту права власності в умовах переходу України до ринкової економіки // Дзера О. В. Вибране : зб. наук. пр. — К., 2016. — С. 164–222.
29. Бакаліньська О. О. Особливості реалізації презумпції добросовісності в конкурентному праві України // Приватне право і підприємництво. — 2016. — Вип. 15. — С. 5–9.

REFERENCES

1. Kharchenko H. H. Rechovi prava [Rights in rem], Kyiv, 2015, 432 p.
2. Kharitonov E. O. Osnovy rimskogo chastnogo prava [Fundamentals of the Roman private law], Rostov on Don, 1999, 416 p.
3. Chezare S. Kurs rimskogo chastnogo prava [Course of the Roman private law], Moscow, 2002.
4. Antonov B. A. Formirovanie instituta uzufrukta v germanskom grazhdanskom prave [Formation of institute of an usufruct in the German civil law], Moscow, 2006, 242 p.
5. Baturin V. A. Sistema ogranichennykh veshchnykh prav v sovremennom grazhdanskom zakonodatelstve [System of limited rights in rem in the modern civil legislation], Krasnodar, 2009, 22 p.
6. Gromov S. A., Uzufrukt: yuridicheskaya konstruktsiya i veshchnoe pravo [Uzufruct: legal design and right in rem], *Veshchnye prava: postanovka problemy i ee reshenie*, Moscow, 2011, pp. 188–231.
7. Lorents D. V. Pravo lichnogo polzovladieniya (uzufrukt): perspektiv v Rossii i opyt zarubezhnykh stran [Right of private use and possession (usufruct): prospects in Russia and experience of foreign countries], *Vestnik Yuzhno-Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Pravo*, 2013, vol. 13, no. 2, pp. 55–58.
8. Thiers E. A. Nebbrauch, Freiburg i. Br.: Haufe, 1995.
9. Meyer E. H. W. Der Uebergabevertrag, Köln, 1935, XII.
10. La Rosa F. «Deducere» o «detrahere usum fructum» ed «excipere» o «recipere servitutem», Milano, 1987.
11. Dozhdev D. V. Rimskoe chastnoe pravo [Roman private law], Moscow, 1997, 704 p.
12. Khvostov V. M. Sistema rimskogo prava [System of Roman law], Moscow, 1996, 522 p.
13. Pamyatniki rimskogo prava: Zakony XII tablits. Institutsii Gaya. Digesty Yustiniana [Monuments of Roman Law: Laws XII of tables. Guy's Institutions. Digesta Justinian], Moscow, 1997, 608 p.
14. Nahnybida V. I. Rechovi prava na chuzhe maino: dosvid pravovoho rehuliuвання zarubizhnykh krain [Rights in rem on someone else's property: experience of legal regulation of foreign countries], Kyiv, 2009, 182 p.
15. Morander L. Zh. Grazhdanskoe pravo Frantsii [Civil law of France], Moscow, 1958, vol. 1, 742 p.
16. Grazhdanskiy kodeks Frantsii (Kodeks Napoleona) [Civil code of France (Napoleon's Code)], Kiev, 2006, 1008 p.
17. Grazhdanskoe ulozhenie Germanii = Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz; Vvod. zakon k Grazhd. Ulozheniyu [Civil code of Germany = Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz; Input the law to Civil Code], Moscow, 2004, 816 p.
18. Il Codice Civile Italiano. Available at: http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/home.html.
19. Grazhdanskiy kodeks Kvebeka = Code civil du Québec [Civil Code of Quebec], Moscow, 1999, 470 p.
20. Pro rechovi prava: Zakon Kytayskoi Narodnoi Respubliki [About rights in rem: Law of People's Republic of China]. Available at: http://chinalawinfo.ru/civil_law/law_real_right/law_real_right_p3ch10.
21. Swiss Civil Code of 10 December 1907 (Status as of 1 July 2014). Available at: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/201407010000/210.pdf>.
22. Vagatsuma S., Ariidzumi T. Grazhdanskoe pravo Yaponii [Civil law of Japan], Moscow, 1983, Book 1, 351 p.
23. Warendorf H., Thomas R., Curry-Sumner I. The civil code of the Netherlands, *Year of Publication*, 2009, XXIII.
24. Wieling H. J. Sachenrecht, Berlin; Heidelberg; New York; Barcelona; Hongkong; London; Mailand; Paris; Singapur; Tokio, 2001, XXVIII.
25. Pokrovskiy V. I. Problema prav na chuzhie veshchi [Problem of the rights for others property things], *Osnovnye problemy grazhdanskogo prava*, Moscow, 1998, pp. 207–222.
26. Vseobshchiy grazhdanskiy kodeks Avstrii (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für Österreich) [General civil code of Austria], Moscow, 2011, 272 p.
27. Spain Civil Code (approved by Royal Decree of July 24, 1889). Available at: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=221319.
28. Dzera O. V. Stanovlennia instytutu prava vlasnosti v umovakh perekhodu Ukrainy do rynkovoi ekonomiky [Formation of institute of an ownership right in the conditions of transition of Ukraine to market economy], *Dzera O. V. Vybrane*, Kyiv, 2016, pp. 164–222.
29. Bakalinska O. O. Osoblyvosti realizatsii prezumptsii dobrosovisnosti v konkurentnomu pravi Ukrainy [Features of realization of a presumption of conscientiousness in the competitive right of Ukraine], *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo*, 2016, Issue 15, pp. 5–9.

Скрипник В. Л. Юридична конструкція узурфрукту у законодавстві зарубіжних країн

Анотація. У статті проведений науково-теоретичний аналіз такого речового права, як узурфрукт, його об'єктів, способів набуття, тривалості і підстав припинення. Наукова розвідка свідчить про поширеність цього цивільно-правового інституту як у законодавстві країн романо-германської, так і англо-американської систем права, а також окремих країн далекосхідної правової сім'ї (Японії, Китаю). Зроблено висновок, що найважливішим правом узурфруктуарія є право користування річчю і вилучення з неї її корисних властивостей – плодів і доходів. Акцент зроблено на дослідженні не лише теоретичних проблем, а й питань

практичного характеру. Значну увагу приділено необхідності визначення безпосередньо у цивільному законодавстві інституту узуфрукту, встановлення підстав і порядку передачі майна, визначення прав та обов'язків власника речі й узуфруктуарія, підстав припинення узуфрукту, що сприятиме ефективності використання майнових ресурсів, у тому числі і природних, стабільності цивільного обороту, зміцненню родинних і сімейних зв'язків.

Ключові слова: узуфрукт, сервітут, речові права, право власності, інтереси власника.

Скрипник В. Л. Юридическая конструкция узуфрукта в законодательстве зарубежных стран

Аннотация. В статье проведен научно-теоретический анализ такого вещного права, как узуфрукт, его объектов, способов приобретения, продолжительности и оснований прекращения. Научная разведка свидетельствует о распространенности этого гражданско-правового института как в законодательстве стран романо-германской, так и англо-американской систем права, а также отдельных стран дальневосточной правовой семьи (Японии, Китая). Сделан вывод, что важнейшим правом узуфруктуария является право пользования вещью и извлечения из нее ее полезных свойств – плодов и доходов. Акцент сделан на исследование не только теоретических проблем, а и вопросов практического характера. Значительное внимание уделено необходимости определения непосредственно в гражданском законодательстве института узуфрукта, установление оснований и порядка передачи имущества, определения прав и обязанностей собственника вещи и узуфруктуария, оснований прекращения узуфрукта, что будет способствовать эффективности использования имущественных ресурсов, в том числе и природных, стабильности гражданского оборота, укреплению семейных и родственных связей.

Ключевые слова: узуфрукт, сервитут, вещные права, право собственности, интересы собственника.

Skrypnyk V. Legal Structure of Usufruct in the Law of Foreign Countries

Annotation. The article deals with scientific-theoretical analysis of such *ius in re* as usufruct, its objects, ways of acquiring usufruct, durability and reasons of termination. The conducted research proves the widespread of this civil-legal institute both in the legislation of Roman-German system of right and in Anglo-American, as well as in some countries of the Far East (Japan, China). The authors comes to the distinct conclusion that the main right of the user of usufruct is the right to use the thing and receive profit from its useful features including the right on receiving fruit and profits from the thing. The research of both theoretic and practical issues are emphasised. The significant attention is paid to the necessity of determining the institute of usufruct directly in the civil legislation, establishing reasons and the order of transferring property, determining the right and obligations of the owner of the thing and the usufruct receiver, reasons for terminating usufruct that will favour efficiency of using proprietary resources including the natural ones, stability of the civil turnover, fastening relations in the family and between the relatives.

Key word: usufruct, easiness, *ius in re*, proprietary right, owner's interests.